

Täysistunto

Perjantai 15.11.2024 klo 13.00—13.32

6. Lakialoite laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain muuttamisesta

Lakialoite LA 34/2024 vp Johan Kvarnström sd ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystoimiokuntaan. — Keskustelu, edustaja Kvarnström, olkaa hyvä.

Keskustelu

13.09 Johan Kvarnström sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Tämä... [Hälinää — Puhemies koputtaa] — Kiitos.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Tämä lakialoite koskee HUS-yhtymää ja sairaaloita Uudellamaalla. Tavoitteena on vahvistaa demokratiaa muuttamalla lakia siten, että ainoastaan poliittiset päättäjät tekisivät päätöksiä palveluverkosta eli tässä tapauksessa sairaaloista ja Helsingin yliopiston edustajilla olisi vain rajoitettu äänioikeus HUS-yhtymän hallituksessa. Tällä hetkellä HUS-yhtymän hallituksessa on kaksi Helsingin yliopiston edustajaa, joilla on täydet oikeudet, mukaan lukien äänioikeus. Näillä edustajilla on ollut mahdollisuus vaikuttaa Uudenmaan tärkeisiin sosiaali- ja terveydenhuollon päätöksiin, vaikka yliopisto ei ole toimielin, jonka johto valitaan yleisillä vaaleilla. He ovat esimerkiksi olleet päättämässä synnytysosastojen sulkemisesta Uudellamaalla. Vaikka suhtaudun erittäin kriittisesti juuri näihin päätöksiin, tässä lakialoitteessa ei kuitenkaan ole kyse yliopiston edustajien toiminnan kyseenalaistamisesta vaan sen varmistamisesta, että poliittinen valta säilyy vaaleilla valituilla. Tässä lakialoitteessa on siis kyse sen varmistamisesta, että asukkaiden hyvinvointiin vaikuttavia päätöksiä tekevät suoraan valitut henkilöt tai sellaisten elinten edustajat, joiden ylin johto valitaan yleisillä vaaleilla. Aloitteessa ehdotetaan, että Helsingin yliopistolla olisi nykyisen käytännön sijaan edustus, jolla olisi täysi läsnäolo- ja puheoikeus hallituksessa mutta rajoitettu äänioikeus. Näin yliopisto voisi edelleen tarjota asiantuntemustaan vaikuttamatta tärkeisiin poliittisiin palveluverkkopäätöksiin, jotka jäisivät vain vaaleilla valittujen tehtäväksi.

Arvoisa puhemies! Tässä on kyse demokratiasta, kansanvallasta. Oman vaalipiirini Uudenmaan läntisessä osassa tiedän, että harva asia herättää ihmisissä niin paljon poliittisia ajatuksia ja tunteita kuin sairaaloihin liittyvät kysymykset. Ihmisiä kiinnostaa erityisesti hoitoonpääsy ja esimerkiksi Raaseporin ja Lohjan sairaaloiden toiminta, joten tarkastellaanpa, kenellä on valtaa näissä asioissa demokratiassamme. Missä päätökset tehdään esimerkiksi Lohjan sairaalan synnytysosaston sulkemisesta? Ne tehdään HUS-yhtymän hallituksessa, mutta Raaseporilla tai länsi-uusmaalaisilla kunnilla, kuten Hangolla, Inkoolla,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2024 vp

Siuntioilla ja Kirkkonummella, ei ole yhtään edustajaa HUS-yhtymän hallituksessa, kun taas Helsingin yliopistolla on kaksi jäsentä, joilla on täysi äänioikeus.

Viimeisissä aluevaaleissa äänestysaktiivisuus oli erittäin alhainen. Miten voimme motiivoida ihmisiä äänestämään vaaleissa, kun he näkevät, että vaikka jokainen alueemme asukas äänestäisi ehdokkaita, jotka haluavat säilyttää esimerkiksi Lohjan synnytysosaston, meillä ei ole yhtään ääntä pöydässä, jossa päätökset tehdään? Samaan aikaan yliopistolla on kaksi ääntä, vaikka kyseessä eivät ole yleisissä vaaleissa valitut luottamushenkilöt. Ei ole mielestäni demokraattista, että yliopiston edustajat tekevät päätöksiä Länsi-Uudenmaan sairaaloista. Tästä meidän pitäisi voida olla yhtä mieltä riippumatta siitä, mitä mieltä olemme päätöksistä.

Arvoisa puhemies! Demokratiaongelma, jonka koen sekä todelliseksi että periaatteelliseksi, voidaan käytännössä ratkaista myös toisella tavalla. Yksi ratkaisu olisi, että HUSilla olisi valtuusto yhtymäkokouksen sijaan ja hallintosäännössä määrättäisiin, että suuret palveluverkostokysymykset käsittelee valtuusto hallituksen sijasta. Tämäkin olisi mahdollista nykyisin puitteissa, mutta käytännössä valta on tällä hetkellä yhtymähallituksessa.

Nyt joku saattaa kysyä, miksi laki on sellainen kuin se nyt on. Haluan sanoa, että voimassa olevasta lainsäädännöstä ei käy ilmi, että yliopistolla tulisi olla niin valtava todellinen valta kuin nykytilanteessa on. Laki keskittyy yliopistosairaaloiden hallintaan, ei siihen, että yliopiston edustajien tulisi päättää sairaalatoiminnasta pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Mutta näin on käytännössä tapahtunut.

Lakimuutos esitetään tulevan voimaan 1. kesäkuuta 2025 HUS-yhtymän nykyisen toimikauden päättyessä. Tämä tarkoittaisi sitä, että uusi hallitus, joka asetettaisiin tulevien kunta- ja aluevaalien jälkeen, olisi ehdotettujen muutosten piirissä.

Ärade talman! Helsingfors universitet är väldigt viktigt för vården i Finland och speciellt i Nyland. Universitetet behöver höras och delta i beslutsfattandet i HUS-sammanslutningen. Det måste vara ett tätt samarbete, men det har i dag gått så långt att universitetets representanter har mer reell politisk makt än hela regioner, vilket är odemokratiskt. Det är därför vi bör begränsa Helsingfors universitets representanter i HUS-sammanslutningens styrelse från att ha rösträtt i frågor som rör servicenätet. Därför behöver vi ändra lagen om ordnandet av social- och hälsovården samt räddningsväsendet i Nyland. Syftet med denna lagmotion är alltså någonting så grundläggande som att politiska viktiga beslut ska fattas av politiska beslutsfattare. Olika partier och politiker har olika uppfattningar i frågor och agerar därefter, varpå väljarna tar ställning i bland annat allmänna val.

Ärade talman! Jag älskar det finska ordet för riksdagsledamot, kansanedustaja, folkets representant. Som folkets representanter behöver vi uppfatta vad som är viktigt för folket. Social- och hälsovård hör i många undersökningar till de vanligaste svaren. I min del av valkretsen Nyland — västliga västra Nyland — vet jag att få saker engagerar folk så mycket som sjukhusfrågor. Människor bryr sig framför allt om tillgången till vård och sådant som verksamheten vid Raseborgs sjukhus och Lojo sjukhus, så vi kan kolla vem som har makt i dessa frågor i vår demokrati. Var fattas beslut om att till exempel stänga förlossningsavdelningen vid Lojo sjukhus? Jo, i HUS-sammanslutningens styrelse, men varken Raseborg eller de västnyländska kommunerna Hangö, Ingå, Sjundeå och Kyrkslätt har en enda representant i sammanslutningens styrelse, medan Helsingfors universitet har två medlemmar med full rösträtt. Hur ska vi motivera folk att gå och rösta i val då vi ser att även om varje person från vårt område röstar på folk som vill bevara till exempel Lojo BB

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2024 vp

så har vi inte en endaste röst vid bordet där beslutet fattas, samtidigt som universitetet har två röster, trots att det inte handlar om förtroendevalda i allmänna val.

Enligt mig det är inte demokratiskt att universitetets representanter fattar beslut om sjukhusen i Västnyland. Detta borde vi kunna enas om oavsett vad vi tycker om själva beslutet. Det är ett slags demokratiskt minimikrav som vi borde kunna enas om över alla gränser. Oavsett vad vi tycker i olika servicenätfrågor borde dessa frågor, som är så viktiga för medborgarna, avgöras av personer från organ vars högsta makt fås genom allmänna val.

Ärade talman! Jag har hört några invändningar mot min motion redan på sociala medier och i korridorerna här i huset, i och för sig också positiv respons, men till den negativa: Den första kom från Helsingfors biträdande borgmästare, samlingspartiets Daniel Sazonov, som skrev på X att socialdemokraterna vill kasta ut universitetet från HUS-styrelse, men det stämmer inte. Universitetet behövs i styrelsen, och förslaget här är att dess representanter skulle ha begränsad rösträtt och inte skulle få fatta beslut om servicenätet, men i övrigt skulle det vara med, och det är jätteviktigt.

Den andra invändningen som jag har hört är att en styrelse behöver ta helhetsansvar, att det är allt eller inget och att konceptet med begränsad rösträtt är problematiskt. Jag finner det ändå mindre problematiskt än dagens system, som utgör en stor brist i demokratin.

Den tredje kritiken har handlat om att universitet har och måste ha inflytande över verksamheten i vilket fall som helst i praktiken. Det stämmer bra, men jag ser inte att det står i strid med lagmotionen, snarare tvärtom.

Ärade talman! Universitetsrepresentanterna har spelat en avgörande roll i många viktiga frågor inom sjukvårdsdistriktet, både innan och efter social- och hälsovårdsreformen. I år röstade de för att förlossningsavdelningen vid Lojo sjukhus ska stänga — något som HUS för övrigt verkställer på ett sätt som får barnmorskor att gråta denna vecka, vilket är under all kritik. För demokratin var det i och för sig tur att deras röster inte fällde avgörandet. Så var däremot fallet då universitetets representanter röstade för att stänga förlossningsavdelningen i Ekenäs 2009.

Avslutningsvis stort tack till ledamot Aki Lindén som varit bollplank i den här frågan och i många andra social- och hälsovårdsfrågor.

Ja suuret kiitokset edustaja Helena Marttilalle, joka allekirjoitti aloitteen. — Kampen fortsätter.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Joona Räsänen, olkaa hyvä.

13.18 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tässä edustaja Kvarnström esitteli kyllä perustellun lakialoitteen, jonka tarkoituksena olisi nimenomaan vahvistaa demokratiaa, siis kansan valitsemien edustajien valtaa tehdä päätöksiä asioissa, jotka vaikuttavat kaikkien asukkaiden arkeen, nyt tässä tapauksessa Uudenmaan alueella.

Syythän sille, miksi tänä päivänä HUS-yhtymässä ja sitä ennen Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä käytäntö hallituksen jäsenyyksien osalta on ollut sellainen kuin on ollut, ovat historiallisia, siis sille, minkä takia hallituksessa ovat äänivaltaiset yliopiston edustajat olleet. Ja niin kuin edellä edustaja Kvarnström kävi hyvin läpi, niin tilanteessa, jossa kuitenkin olemme pyrkineet tällä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksella vahvistamaan ennen kaikkea sitä alueellista demokratiaa... Eliikkä kun aluevaaleissa ihmiset äänestävät, valitsevat sitten päätöksentekijät, niin niillä päätöksentekijöillä tulisi olla silloin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2024 vp

myös valta päättää niistä asioista, jotka todella sillä alueella ihmisiin vaikuttavat. Ja nyt totta kai on syntynyt sitten tilanne, että kun esimerkiksi HUS-yhtymässä tehdään paljon päätöksiä liittyen sitten hoitojen sisältöön tai muihin määrärahoihin tai tässä tapauksessa esim. palveluverkkoon ja kun päätöksiä yhtymähallituksessa tehdään, niin aivan samalla tavalla todella yliopiston edustajat siellä äänivaltaa sitten käyttävät. Aivan varmasti tulee silloin monella alueella sellainen vaikutelma, että onko todella niin, että vaikka demokraattisesti valitut päätöksentekijät olisivat jotain mieltä, niin sitten yliopiston edustajat pystyvät ihan samalla painoarvolla käyttämään ääntä ja tietyissä tilanteissa voivat toimia jopa ratkaisijana siinä, miten joku yksittäinen äänestys menee.

Sen takia yhdyn kyllä niihin perusteluihin, joita tässä edustaja Kvarnström edellä kävi läpi, minkä takia tätä asiaa olisi syytä tarkastella. Se ei tarkoita sitä, etteikö olisi tärkeää, että tässäkin tapauksessa yliopisto on kytketty mukaan myös HUS-yhtymän hallintoon, mutta siinä, millä tavalla sitten äänivalta jakaantuu, on minusta ihan syytä näitä asioita ja nykytilaa tarkastella kriittisesti. Nythän on käynyt todella sellainen tilanne, että kun täällä Uudellamaalla järjestelmä on erilainen kuin muualla päin Suomea — me halusimme tänne erillISRatkaisun, joka tarkoitti sitä, että me emme halunneet pilkkoa vanhaa sairaanhoitopiiriä vaan nyt sitten neljä hyvinvointialuetta ja Helsingin kaupunki vastaavat perustasosta ja HUS-yhtymä sitten erikoistasosta — niin hallintohan kasautuu HUS-yhtymään sitten näistä yhtymän jäsenistä ja sitä kautta näillä yhtymän jäsenillä pitäisi myös olla kaikki valta sitten yhtymän asioihin. En ole samaa mieltä niistä päätöksistä, joita esim. HUS-yhtymän hallitus on tehnyt palveluverkosta, mutten lähde kiistämään niitä, koska heillä on ollut demokraattisesti mahdollisuus näin tehdä. Mutta sitä sopii kyllä kiistää, onko todella niin, että yliopistojen edustajat voivat päättää esimerkiksi sen, miten omassa kotikunnassani synnytyksille käy.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Castrén, olkaa hyvä.

13.21 Maaret Castrén kok: Arvoisa puhemies! Entisessä elämässäni olin professori, Helsingin yliopiston edustaja, ja toimin toimialajohtajana johtaen kahdeksan Uudenmaan sairaalan yhteispäivystyksiä, myös Raaseporin päivystystä, johon palaan hiukan myöhemmin.

Oli oikein mukava kuulla, että edustaja Lindén auttelee meitä nuorempia kollegoja, koska hän myös tässä aamulla, kun kävimme asiaa läpi, kertoi historiasta sen, että aikanaan oli sairaalalaki, jonka mukaan hallituksessa oli kolme yliopiston edustajaa, ja sitten pikkuhiljaa, kun sairaanhoitopiirit perustettiin, edustajien määrä laski kahteen sen takia, että kun näitten muiden sairaaloiden edustajat tulivat, niin se hallituksen jäsenmäärä kasvoi merkittävästi, joten se oli varmasti ihan fiksua.

No, sitten niihin argumentteihin, minkä takia yliopiston edustajan tulee olla yliopistosairaalan hallituksessa ihan päätösvaltaisena: Helsingin yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan toimintaedellytykset ovat riippuvaisia siitä, että yliopistosairaalan toiminta mahdollistaa terveystieteellisen tutkimuksen ja opetuksen. Yliopiston edustus HUS Helsingin yliopistollisen sairaalan hallituksessa varmistaa sen, että päätöksenteossa huomioidaan myös tutkimuksen ja opetuksen näkökulma — Helsingin yliopistohan kouluttaa myös ihan koko Suomeen väkeä, ei vain Helsinkiin. Vaikka yliopisto ei suoraan rahoita sairaalan toimintaa, osoittaa valtio vuosittain määrärahoja yliopistosairaalalle tutkimus- ja opetustoimintaan. Tämä osuus ei siis ole HUSin jäsenten rahoittamaa. Käytännössä tutkimus- ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2024 vp

opetustoiminta tuottaa osan yliopistosairaalan rahoituksesta, ja yliopistosairaalassa tutkimus- ja opetustoiminnan etuja valvoo yliopiston lääketieteellinen tiedekunta.

Yliopistosairaaloiden toiminta on kansainvälisesti järjestetty usealla eri tavalla. Yhteistä niille kaikille kuitenkin on, että yliopisto, yliopiston lääketieteellinen tiedekunta, osallistuu yliopistosairaalan hallintoon — ja olisi todella aika erikoista, jos suomalaiset yliopistosairaalat lähtisivät nyt poikkeamaan näistä käytännöistä, jotka ovat jo vakiintuneet vuosien takaa kansainvälisillä areenoilla.

Muutama esimerkki: Yhdysvaltalainen JCI-laatustandardi, jota HUSkin oli ottamassa käyttöön — monta vuotta teimme sen eteen töitä —, antaa yliopistosairaalalle kolme kriteeriä. Ensimmäinen kriteeri on: sairaala on organisatorisesti tai hallinnollisesti integroitu lääketieteelliseen korkeakouluun. Kriteeri kaksi: sairaala on korkeakoulun perustutkinto-opiskelijoiden ja erikoistuvien lääkäreiden pääasiallinen koulutuspaikka. Kriteeri kolme: sairaala tekee lääketieteellistä tutkimusta tutkimuslaitoksen arviointilautakunnan tai tutkimuseettisen toimikunnan hyväksynnällä ja sen valvonnassa. Vaikka JCI:ssä ei määritellä tarkemmin yliopiston osallistumista yliopistosairaalan hallintoon, jonkinlaista osviittaa sen vaatimukselle yliopistosairaalan ja yliopiston välisen suhteen tiiviyydestä antanee kuitenkin se, että JCI:n mukaan yliopiston dekaani voi toimia yliopistosairaalan toimitusjohtajana. Ison-Britannian NHS-piirissä yliopistosairaala-nimityksen käyttäminen edellyttää, että hallituksessa on mukana tiedekunnan edustus. Näitä esimerkkejä voisin luetella tässä monta, mutta tämä antaa varmaan kuvan siitä, mistä tänään keskustellaan.

Lisäksi on huomioitava yliopistosairaaloiden kansainvälisen yhteistyön kasvanut merkitys, koska tutkimus on muuttunut yhä enemmän yhteistyöksi, ja tällöin yliopistosairaalan ja yliopiston yhteistyön pitää myös olla tiiviimpää jatkossa.

Sitten jos palataan ihan tämmöiseen konkreettiseen esimerkkiin Raaseporin sairaalan kohtalosta, niin Raaseporin sairaalan niin sanotusti sulkeminen ja sieltä yhteispäivystyksen poistuminen ei ollut poliittinen päätös. Alun perin se lähti siitä, että yliopiston professorit, jotka, vaikka ovatkin suurelta osin HUSissa töissä, tekevät itsenäisiä päätöksiä erikoistumiskoulutuksen suhteen, ja jokunen professori katsoi, että Raaseporin sairaalan potilasmateriaali ei vuosia sitten enää vastannut sitä potilasmateriaalia, jota he toivoivat erikoistuvien lääkäreiden saada hoitaa ja sillä lailla oppia ja kokea, mitä erikoislääkärin tutkintoon vaaditaan. Tästä seurasi se, että kun suomalainen sairaala kuitenkin paljolti tukeutuu erikoistuvien lääkäreiden päivystystoimintaan, niin oli todella vaikea saada päivystäviä lääkäreitä Raaseporin sairaalaan. Pikkuhiljaa se kävi täysin mahdottomaksi. Meillä juoksi lääkäreitä siis taksilla äkkiä vauhdilla muista sairaaloista Raaseporiin kattamaan tätä vajetta. No, tämähän oli kestävätilanne, jonka takia HUSissa tehtiin aivan muualla kuin poliittisissa pöydissä päätös siitä, että jotta Raaseporin sairaalassa annetaan laadukasta hoitoa potilaille, meidän täytyy miettiä, mitkä potilaat siellä tulee hoitaa, ja päädyttiin siihen, että haettiin lupa tämmöiselle ympärivuorokautiselle yhteispäivystykselle. Eli tässä on paljon muuta tapahtunut ennen sitä lopullista poliittista päätöstä, että vuokralääkäreillä toimiva Raaseporin perusterveydenhuollon päivystys, joka siis ei millään muotoa ole yliopistosairaalan tehtävä ylläpitää perusterveydenhuollon päivystystä, ei ole enää järkevää eikä millään lailla tehokasta.

Minä olen itse sitä mieltä, että yhden lääkärin päivystyspisteet ovat kovin haavoittuvaisia, koska usein potilaat tarvitsevat useamman henkilön yhteistä kysymyksen pohdiskelua ja sitä kautta parempia vastauksia. Katson siis ehdottomasti, että Helsingin yliopistollisen sairaalan hallituksessa tulee olla yliopiston edustajat päätösvalloilla ja tuoda sitä tärkeää tut-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2024 vp

kimusta ja opetusta ja myös ihan oikeasti konkreettista kliinistä lääkärin työtä niitten erikoistuvien lääkäreiden kautta mukaan siihen poliittiseen keskusteluun, jonka kokonaisuuteen en tässä kohtaa ota kantaa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Käytettävissämme oleva aika on nyt päättymässä. Mikäli listalle jää pitämättömiä puheenvuoropyyntöjä, niin keskustelu joudutaan keskeyttämään... — Ahaa, keskustelu on päättynyt.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.